

ספר

פרי צדיק

ל"ג בעומר וסיום הש"ס

[מאמר א']

מאת כבוד קדושת אדמו"ר הגאון הקדוש שר התורה
כחד מקמאי דמי לבר אלהין, עטרת תפארת ישראל
לו דומיא תהלה

רבינו **צדוק הכהן** זצוקללה"ה
מלובלין

זכות קדושת תורתו וצדקתו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ונוסף לו 'מקורות וביאורים'
לבאר ולפענח דבריו

מהדורה נסיונית

אשדוד תשע"ה

רשימת המאמרים שיצאו לע"ע

קדושת שבת - א	חנוכה - א	פרשת שקלים - א
שבת הגדול - א	ראש חודש שבט - א	שושן פורים - א
ל"ג בעומר - א	ט"ו בשבט - א	

אייר תשעה

©

כל הזכויות שמורות

אין להעתיק כלל

מותר לצלם, או להעביר את הקובץ, למטרת לימוד (ובתנאי שיצרף את עמודי השער)
אין לצלם, או להעביר את הקובץ, למטרה מסחרית

להערות:

י.י. יאקאב

052-761-7625

yyyakob@gmail.com

בס"ד

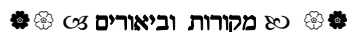
לג בעומר וסיום הש"ס

מאמר א

לג בעומר - הלולא דרשב"י ביום הסתלקותו

[א] יום זה נקרא (אלולא זוטא, וזהו ס"ג ל'ו): 'הלולא דרבי שמעון בן יוחאי', מפני

שבו ביום נסתלק (פרע"ח שער ספירת העומר פ"ז).

א מנהג הרבה קהילות, לעשות ביום ל"ג בעומר סעודת סיום מסכת או סיום הש"ס. [ראה במהרי"ל (מנהגים, סעודה, ג) "כשהיו הבחורים אוכלים אצלו לסיום שעשה בכל שנה, בחוה"מ סוכות לשני מסכתות שלמדו בקיץ. וכן בחוה"מ דפסח לשני מסכתות שלמדו בחורף. או בל"ג בעומר ...". (ונדפוסים אחרים מוסיפים שהיה קורא או לבעלי נחם להסתמך עמו בסעודת הסיום)]. במאמרי רבינו על ל"ג בעומר רק המאמר הראשון הוא מענינו של יום, ושאר המאמרים הם מענין סיום הש"ס.

ב הנה יום ל"ג בעומר הוא יום שמחת רשב"י. כמובא בשער הכוונות (דרוש פסח, דרוש יב) "ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם ... גם העיד הזה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנזכר, הלך גם הוא שם. והיה נוהג לומר בכל יום בברכת 'תשכון' נחם ה' אלהינו את אבלי ציון כו', וגם בהיותו שם אמר נחם כו', ואחר שגמר העמידה, אמר לו, מורי ז"ל (האריי הק') כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו, ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי, כי למה אומר נחם ביום שמחתינו, והנה לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב, ולא יצא חדש ימים עד שמת לו בן א', וקבל עליו תנחומין. וכתבתי כל זה להורות כי יש שרש במנהג הזה הנזכר (לעיל למיין). ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של ר"ע, ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר, כפי מה שביאר לעיל ביום ל"ג לעומר. (שג"ג בעומר מתחילין ימי הגלות, ולכן סמך אז ר"ע את תלמידיו עיי"ש).

וענין וסיפור זה אף הובא בדברי הפסקנים להלכה. בדברי המג"א (תנ"ג, ס"ג), עטרת זקנים (ס). ומשם לשאר אחרונים. והנה מהו שמחת רשב"י ביום זה. יש שהבינו שהכוונה שרשב"י נסמך ביום זה, ור"ע העמיד את חמשה תלמידיו ביום זה (כפי שטעם לשון שער הכוונות ה"ג). כ"כ במשנת חסידים (מסכת איר וסיון פ"א). וכ"כ החיד"א (ראה בהערות דלקמן) ועוד. ומעין זה כתב הפר"ח (תנ"ג, ס"ג בפירוש הש"ע, ולא נחם לדברי האריי הק') "... שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אח"כ רבי עקיבא, שלא מתו כאלו". ויש שהבינו שהכוונה שנסתלק ביום זה, אשר בזה"ק מכונה יום פטירתו 'הלולא דרבי שמעון'. (ראה הערות הנלוות). וכמהלך זה הם דברי רבינו. [וראה בכף החיים (תנ"ג, ט), שמביא כל השיטות, ומסיק "ואפשר הא והא איתא"].

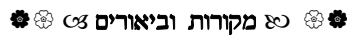
ג לשון הזה"ק בתיאור הסתלקות רשב"י והלווייתו - "שמעו קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון". (הולל - היינו משתה ושמחה, או שמחת נישואין).

ד לשון פרע"ח, לאחר תיאור העליה למירון ביום ל"ג בעומר. " ... נראה מכל זה, שיש שורש ליציאה זו. והטעם, שמת רשב"י ביום ל"ג בעומר, כי הוא מתלמידי רבי עקיבא הנ"ל, שמתו בספירת העומר הנ"ל". וכן העתיק החיד"א (פרי יוסף תנ"ג, ד) "... וגם כתבו דפטירת רשב"י היה יום ל"ג לעומר, והוא יומא דהלולא דיליה". וכ"ה ביערות דבש (פ"ג ס"א) "... ויום ל"ג בעומר הוא הילולא דרשב"י, כי מת אז, והיה למעלה הילולא, הנערה באה אל המלך. וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייעת להבא לטהר". (וראה חמדת ימים, עומר, פ"ג ד"ה ל"ג כסוד ד'). וכן נקטו בספרי תלמידי הבעש"ט. כגון הרב בעל התניא (נפיקודו, דרוש ל"ג בעומר, כסופו) "ולכך זמן הסתלקות של רשב"י היה בל"ג בעומר, שהוא בבחינת 'הוד שבהוד' זמן הספירה...". וכן בבני יששכר (א"י, ג, ג-ד) "הנה יום הזה ל"ג בעומר יומא דהילולא דרבי שמעון בן יוחאי, בו ביום עלה לשמי מרומים" (עיי"ש). ועוד רבים.

והנה באמת קשה לקיים את גירסת הפרע"ח כפשוטו, דהרי בגמ' (יבמות סג:) מפורש שלא היה מן התלמידים של ר' עקיבא שמתו בין פסח לעצרת, אלא מחמשה התלמידים שהעמיד לאחר זה. וע"כ שיש איזה טעות סופר בדבריו. וכפי שכתב החיד"א בספרו מראית העין (ליקוטים סי' ז' אות ט'): "מה שכתבתי בברכי יוסף שיש שכתבו שפטירת רבי שמעון בר יוחאי היתה בל"ג בעומר, כן כתב בפרי עץ חיים, אך כבר נודע שבנוסחאות כתבי האריי היה ערבוב וטעויות סופר, והנוסחא האמיתית היא נסחת ח' שערים שסידר מהר"ש ויטאל, ובשער הכוונות האריך בטעם שמתו וכו' וכתב של"ג בעומר הוא יום שמחת רשב"י, ולא בא בפיו לומר שהוא פטירת רשב"י. ואפשר שהכוונה (מהו שמחת רשב"י) כמ"ש ב"טוב עין" (סי' יח, סעי' פו) שביום ל"ג בעומר התחיל רבי עקיבא ללמד לרבי שמעון בר יוחאי וחבריו, ודוק". וראה גם בדברי נחמיה (סי' נה, ס"ק ז) שאף הוא מסיק שיש איזה ט"ס בפרע"ח.

ומ"מ, יהיה הגירסא הנכונה בפרע"ח מה שיהיה, אין לנו אלא להעתיק את מסקנת הדברי נחמיה שם "... אבל מכל מקום, גוף הדבר וודאי אמת נכון הדבר, שהסתלקות רשב"י היה בל"ג בעומר, והיינו הלולא דרשב"י בו ביום, אשר כבר נודע

תענית במיתת צדיקים, דוקא משורש תורה שבכתב, או הרוגי מלכות
אף שמצינו שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים^ה, כמו בז' אדר פטירת משה רבינו
עליו השלום. וכן ראש חודש אב, דאף שהוא ראש חודש^ו, מותר להתענות בו, מפני
שהוא יום פטירת אהרן הכהן, [כדאיתא במגילת תענית (פס' האמון)^ז, וטור ושולחן ערוך
(או"ח סי' תקפ)]. ולמה בפטירת רבי שמעון בן יוחאי עשו יום טוב^ח.
אך מה שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים^ט, דוקא בצדיקים שהיו משורש תורה

ומפורסם בכל העולם. וצ"ל דזה היה באמת אחר זמן רב (היינו שלא נעם שנתו תלמידי רע"ק) ... והן אמת שגם עיקר הדבר נעלם ממני
כעת המקור ושורש לזה ... אך המפורסמות אין צריכין ראייה, שכבר נתפרסם בכל העולם מכמה דורות ענין הלולא דרשב"י
בל"ג בעומר^י.

^ה לשון הטור (ע"פ הנהיג, ומיתוס למגילת תענית - ראה הערות דלקמן) "אלו הימים שמתעניין בהם מן התורה והמתענה בהם לא יאכל
בהן ולא ישתה עד הערב ... באחד באב מת אהרן הכהן ... בז' באדר מת משה רבינו עליו השלום ... על זה אלו ימי תעניות
קבלו ישראל מן התורה ועוד גזרו וז"ל ... ולעתיד לבא הקדוש ברוך הוא עתיד להפכם לששון ולשמחה, דכתיב והפכתי
אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם, וכן יה"ר במהרה בימינו אמן".

^י ראה בב"י (או"ח תקפ) שהקשה על מנהגים אלו "... ובאמת שיש לתמוה על מי שתיקנם, היאך תיקן קצתם להתענות
בראש חודש^ו, והב"ח (ס"ט) מיישב "... וי"ל דאין זה אלא כשגזרינן על כל צרה שלא תבוא, דאפשר להתענות לאחר ראש
חודש, אבל בתענית שקבעו על הצרות שעברו בימים אלו שהוא יום מר אי אפשר לדחותם כיוון שהתענית צריך להיות קבוע
ביום זה שהיינו בו בצרה". ולמעשה מסקנת הרמ"א (ס"ט, ס"ב), שבראש חודש לא ישלים התענית.

^ז במגילת תענית אשר לפנינו, לא נמצא אודות פטירת משה או אהרן. וכוונת רבינו למה שהיה בכתבים ישנים, לאחר
מגילת תענית (שהוא רשימת הימים שנעשו בהם ניסים וטובות לשרא, ימים שאין להספיד ולהתענות בהם), הוסיפו פרק נוסף, שבו רשימת הימים שיש
להתענות בהם. רשימה זו לא הוזכרה בחז"ל, וכנראה נוספה לאחר חתימת התלמוד. והובאה בבה"ג (סי' יח, הל' ע"ז ופנינים),
ומשם לשאר ספרים. בדפוסים שונים, נדפס פרק זה כאילו הוא המשך ממגילת תענית (וגם למחברים רבים לחשוב שהוא חלק מהמגילת דמגילת
תענית). ולכן מכנהו רבינו בשם 'מגילת תענית'. [וראה גם במגן אברהם (רי"ט סי' תקפ) "כתב התניא נשאלו הגאונים על
התעניות אלו, והשיבו לא ידענו מי תקנם, ולכן אין להתענות בראש חודש ...". ומוסיף המג"א "אבל אני ראיתי שכתובים
בספר מגילת תענית, א"כ נתקנה בימי חכמי התלמוד [בתוך דברי הספר הזה] וגם בה"ג כתבם, שכל דבריו דברי קבלה, לכן
כל בעל נפש יחמיר לעצמו אם אפשר לו"].

^ח ראה בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא ממשלה סי' נט דף ז') אודות ל"ג בעומר "... ואולי שם הוא יום טוב של כל ישראל, שכלם
שמחים בהלולא דרשב"י. אבל באמת גם שם תמהתי, דהרי אדרבה במות צדיק וחכם יש להתענות. ואנו מתעניין על מיתת
צדיקים. ואיך נעשה יו"ט במות רבינו הגדול רשב"י ז"ל, ובמות מבחר היצואים משה רבינו ע"ה, אנו עושים [תענית] ז' אדר
בכל שנה. ואם הוזהר קרא 'הלולא דרשב"י', היינו לו, שבוודאי שמחה לו שהלך למנוחה, אבל אותנו עזב לאנחה...".

וראה גם בדרשות חתם סופר (ח"ב עמ' 780, בהספד על מיתת צדיקים נרעית אלמה נפלה) "... לעלות לצפת להילולא דרשב"י. אשר כבר
היה לי ויכוח בזה עם הגאון מהר"ז מרגליות (ראה שו"ת חתם סופר י"ד לג ד"ה אמנם ידעתי), היכן מצינו לעשות יום מועד ביום סילוק
צדיק, הלא אמרו חז"ל (מדרס יב.) הרי עלי שלא לאכול בשר כיום שמת בו רבו. וז' אדר הוא יום תענית. וכן ר"ח ניסן (יו"ט פטירת
מנחם מנדל זצ"ל), ויו"ד ניסן (יו"ט פטירת מר"ם), וב"ז ניסן יום מיתת יהושע בן נון. ומאי דקרו ליה בזהר 'הלולא', הוא על דרך שאמרו
חז"ל במועד קטן (נה:) 'קצף על עולמה ולקח ממנו נפשות, ושמח בהם ככלה'".

וראה בשו"ת שם אריה (לח"ב ז' גולמונער, ח"ב סי' יד) "והנה כל ימי תמהתי ע"ש, שמחה זו למה זה עשה, ואדרבה הלא מציני
כי ראוי להתענות ביום מיתת צדיקים, כדאיתא בטור או"ח סי' תקפ ... ומי לנו גדול מאבות העולם ומשה אהרן ומרים
שמתענים ביום מיתתם ואין שמחים כלל ... מה מקום לשמחה גדולה כזאת, ולמה על כל האבות ומרע"ה ואהרן ומרים
מתענים ומתאבלים ביום מיתתם, וביום מיתת הצדיק הזה קדוש ישראל ששים ושמחים, הלא דבר הוא...". (עיי' שם שאלין טובא).

^ט רבינו אינו מציין מקור לדבריו, ומלשונו שנקט כן לדבר פשוט. ונראה שלמד כן מסדר התעניות שהוזכרו (בסי' תקפ), וכל
התעניות על פטירת צדיקים הם או על אלו שהוזכרו בתנ"ך, או מן התנאים אך ורק שנהרגו על קידוש ה'. ולא מצאנו שום
תענית על פטירת אחד מהתנאים שלא נהרג. והדבר מוכח כדברי רבינו.

[נעתיק לשון הטור (אודות תעניות של פטירת צדיקים) "באחד בניסן מתו בני אהרן, ב' בו מתה מרים, ... בכ"ו בו מת יהושע בן נון.
ב' באייר מת עלי הכהן ושני בניו ... בכ"ח בו מת שמואל הנביא ... בכ"ה נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור"ח סגן הכהנים, בכ"ז
בו נשרף ר"ח בן תרדיון וס"ת עמו, ... באחד באב מת אהרן הכהן ... ב"ז באלול מתו מוציאי דבת הארץ במגפה, ב' בתשרי
מת גדליה בן אחיקם והיהודים אשר עמו במצפה, ב' בו מתו כ' איש מישראל ונחשב ר"ע בן יוסף בבית האסורין ומת ...
בט' (נעם) לא כתבו רבותינו על מה הוא (ע"י מג"א, שהוא יום פטירת עזרא הסופר) ... בח' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע בן נון ...
בז' באדר מת משה רבינו ע"ה..."].

פרי לג בעומר וסיום הש"ס צדיק מאמר א

שבכתב. ומה שמצינו תענית צדיקים במיתת הרוגי מלכות, הוא מפני שנהרגו ולא מתו על מותן.

יום הסתלקות רשב"י נקבע תורה שבע"פ בלב ישראל

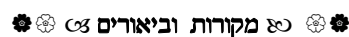
משה רבינו שורש תורה שבכתב, רבעי עקיבא שורש תורה שבע"פ

[ב] 'ומשה רבינו ע"ה היה שורש תורה שבכתב, ורבי עקיבא היה שורש תורה

שבעל פה', [כדאיתא בכתבי האריז"ל^י (ראה שער הכוונות, שער נפילת אפיים סוף דרוש ה; פרע"מ שער נפילת אפיים פ"ו)].

ביום הסתלקות הרב, נקבע תורתו בלב תלמידיו

ואיתא במדרש"י (צמדנר רנה יד, ד; תנחומא נהעלומן טו) "ובעלי אסופות" (קהלמ יג, יא),

^י עד הנה ביאר רבינו, מדוע אין צריך לקבוע תענית ביום הסתלקות רשב"י. וכעת בא רבינו לבאר מהו הטעם להשמחה שיש ביום זה. ומדוע לא מצאנו שמחה זו בפטירת שאר שאר תנאים.

ותורף דבריו מבוסס על ג' הקדמות. א' רבי עקיבא היה 'שורש תורה שבעל פה'. ב' ביום הסתלקות הצדיק, נקבעו דברי תורתו אצל ישראל. ג' ר' שמעון בן יוחאי הוא משורש לימודי ר"ע. נמצא לפ"ז דרשב"י הוא 'שורש תורה שבע"פ'. וביום פטירתו נקבע תורה שבע"פ אצל כלל ישראל. ואכן יום כזה ראוי לשמחה...

^{יא} ראה מגלה עמוקות (ואתחנן לופן פח) "... שמשוה הוא סוד תורה שבכתב, אבל רבי עקיבא הוא סוד תורה שבעל פה". הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות, מקור דין, ס"ה פ"ה) "... כי הכל נאמר למשה. באמת אמרו חכמים ז"ל (ראה צמדנר רנה יט, ו) דברים שלא נגלו למשה אלא כללים כללים, נגלו לרבי עקיבא שזכה לידרוש אותם מדעת עצמו, ומכוין להלכה. כי כשם שנפש משה רבינו ע"ה היא ממחצב התורה שבכתב ונקראת תורת משה כך נפש רבי עקיבא ממחצב התורה שבעל פה ונקראת על שמו לפי דעתנו שהרי סתם משנה רבי מאיר סתם תוספתא רבי נחמיה סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי רבי שמעון סתם סדר עולם רבי יוסי וכלהו אליבא דרבי עקיבא (פנהגין פ"ו). והעמידו הקב"ה בדור החרבן להגן על העולם ועל התורה שלא תשתכח...". של"ה הק' (משנת פסחים, ספירת העומר, תקנה) "ורבי עקיבא היה שורש תלמוד שבעל פה, כמו שאמרו (פנהגין פ"ו). 'כולהו סתימא אליבא דרבי עקיבא'".

^{יב} דברי האריז"ל הם בסודם של דברים, ואין לנו עסק בנסתרות. ונעתיק רק מעט מלשונו המובן לעינינו "... ולפיכך בקש משה רבינו ע"ה מהקב"ה, שתנתן התורה ע"י רבי עקיבא. והודיעו הקב"ה שהתורה ניתנה לישראל ... ולכן ראוי שתנתן התורה ע"י משה, שהוא הדעת אשר משה מרכבה אליו ... והוא תורה שבכתב, ולא תורה שבע"פ שהוא הפנימיות ...".

רבינו מביא יסוד זה - שר' עקיבא הוא שורש תושבע"פ עשרות פעמים בספריו, ומבאר זאת באופנים שונים, ואכמ"ל. וכאן באנו רק לציין המקורות מדברי האריז"ל. ונציין לדברי רבינו (לקוטי מאמרים עמוד ו) "וכלל התורה שבעל פה הוא נפש רבי עקיבא ועמדתו עליו מעצמי ואחר כך ראיתי כן בשם האריז"ל, ולכך הוא היה יודע החידושין של תלמיד ותיק יותר ממשה רבינו ע"ה לפי שאצלו כבר היו במדריגת היציאה לפועל ואצל משה רבינו ע"ה רק הידיעה ממה שבכח, ונתקרה דעתו שנודע לו שרבי עקיבא ידע הכל רק ממה שבכח של משה רבינו ע"ה..."

ואלו דברי האריז"ל^ק בשער מאמרי חז"ל (מדרשים). ומע"ז נקטור נפרש"ם שער ההגות הלימוד פ"ה) "מאמר במדבר רבה (פ' חקת פרשה יט, ו) וז"ל 'ד"א, דברים שלא נגלו למשה, נגלו לר"ע וחביריו, 'וכל יקר ראתה עינו' זה ר' עקיבא וחביריו'. גם באותיות דר"ע נזכר על דרך זה שבחו של ר"ע. וכן ... (מנחות טז:) אמרו שהיה ר' עקיבא דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, עד שכמעט תשש כחו של משה. והנה ארז"ל (ירושלמי פאה פ"ה ה"ד ועוד) כי אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נגלה למשה. ולכאורה דבר זה תימא גדולה. אבל הענין הוא, כי משה ודאי שכל מה שעתיד להתחדש בעולם בכל התורה ידע. אלא מה שידעם היה בע"פ, אבל לא היה יודע לדורשם ולרומזם בפסוקי התורה כל א' וא' במקומו, עד שבאו חכמי הדורות, וכל א' ואחד היה דורש הדרשות שהם מחלק נשמתו ולומדם מן הפסוקים, וכן היה ברבי עקיבא שכל אותם תלי תלים של הלכות, עם שכבר נגלו למשה ענינם, אלא שלא נגלה לו מקום רמזותם בפסוקים, ובא ר"ע ודורשם על קוצי התורה והיה אומר קוץ זה רומז לדורש זה וזו לזו". (וראה לקמן אות ד' בהערות נשם האריז"ל, מדוע נאמת לא זכר מעשה למה שזכר ר"ע).

ובמקומות שונים (אור זרוע לנדיק עמ' יב; פרי צדיק ר"ה יג; ישאל קדושים ט; ועוד) נציין רבינו לדברי האריז"ל^ל (לקוטי תורה, עניניה) "הנה עשו היה ניצוצי קדושה דג' ראשונות שלו גנוזות בפיו, בסוד כי ציד בפיו ... ומהקדושה שהוא יצאו גרים ראשי ישראל שמעיה ואבטליון, רבי מאיר ורבי עקיבא ...". ומפרש רבינו שזהו הכוונה 'כי ציד בפיו' - היינו שורש תורה שבעל פה".

^{יג} לשון המדרש "בעלי אסופות", אימתי הם נטועים דברי תורה באדם הזה, בזמן שבעליהן נאספים מהן. כל זמן שרבו קיים, הוא היה מפליג לומר, כל זמן שנצרך הרי רבי לפני ואני שואלו, מת רבו הרי יגע ביום ובלילה לקיים תלמודו, יודע

אימתי הם נטועים דברי תורה באדם, בזמן שבעליהם נאספין מהם, כל זמן שרבו קיים וכו'". וביום" שנסתלק, אז נקבעו הדברי תורה בלבב ישראל תלמידיו.

רשב"י - תורה שבע"פ, תרומה ממידות ר"ע

ורבי שמעון בן יוחאי היה תלמיד רבי עקיבא"י (ינמות סג; ויקרא רצה כא, ט). ואמר (גיטין סז). "שנו מדותי, שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא". והיינו" שורש למודי רבי עקיבא.

ל"ג בעומר - הוד שבהוד, שורש תורה שבע"פ

הוד - אהרן, תורה שבע"פ

[ג] והיה" זה בל"ג בעומר, בספירת הוד שבהוד" (ראה שעה"כ פסא, לרוש יא; פרע"ח

❁ ❁ ❁ מקורות וביאורים ❁ ❁ ❁

הוא שאין לו למי לשאול. הוי אימתי הן נטועין באדם הזה, בזמן שבעליהן נאספים מהן."

יד כלומר דבעוד דכוונת המדרש לפי פשוט, ע"פ דברי המפרשים, דהאדם בשעה שמסתלק מרבו אינו מתרשל בתורתו, שיועד ששוב אין לו על מי לסמוך, ולכן זוכה לתורה. הרי רבינו מפרשו, שיש בדבר ענין סגולי, שבשעה שהרבי מסתלק מן העולם ישנה השפעה מיוחדת לקיום דברי תורתו בעולם. וכפי שכתב בספרו (משפוט מרחן ח) "כידוע בסוד 'שבק לן חיים' שכאשר הצדיק מת הוא משאיר חיותו שהוא כל מה שפעל בעולם הזה בהשתדלות דחיי עולם להיות נקבע בן בכל ישראל, והוא רמז במדרש על פסוק 'דברי חכמים כדרבנות' אימתי הן כדרבנות וגו' בזמן שבעליהם נאספין מהן."

והשווה לדברי החת"ם סופר (מס' חולין מדרש שנסוף המסכתא) "ע"פ מה שמקובלני ממורי הגאון (רבי נתן אלעזר) זצ"ל שאין התלמיד זוכה לתכלית השגתו האחרונה כל זמן שהוא חוסה תחת כנפי רבותיו, עד שיפרד ממנו לגמרי, ויש לזה ראיות..." וכן הוא בספרו על התורה (נשעלוק ד"ה ואלמר).

והראיה המפורסמת מפסוקי אליהו ואלישע (מלכים ב' ז', ט), שאליהו השפיע לאלישע להיות פי שנים ברוחו אליו, בשעה שנסתלק מן העולם. וכפי שביאר האלשיך הק' שם "... אמנם הנה ידענו, כי בהסתלק איש צדיק מן העולם הזה אל העליון, אפילו יהיה על ידי מיתה, נתוספת עליו איכות קדושה בשפע אלקי הנשפע עליו מן השמים, כמאמר חכמי האמת (וזה"ק וזה"ק, יח), על פסוק (מלכים ב', ז', ט) תוסף רוחם יגועון (ראה גם בלזר הקים הק' ריש פ"י ויחי מה שהאריך בזה), ומה גם עתה בהסתלקות כזה של אליהו, שהיה מתרבה איכות קדושתו לעלות השמימה עם רוחו גייתו, שאין ספק כי מתרבה איכותו הרבה מאד טרם יעלה שנית, כי הנה בהמצא בעולם איש נביא עצום מאד בנבואה מאורו יפרוץ בעולם עד המצא נביאים רבים בדור. כי על כן טרם בא שמואל נאמר אין חזון נפרץ. ועל ידי גודל קדושתו וחוסן נבואתו נפרץ בעולם והיו חבל נביאים בכל מקום ... עד זמן רשב"י שבהפתח מעין נפרץ מחכמת האמת נתפשטה בעולם עד המצאה גם בתנוקות כמפורסם בספר הזוהר. ועתה בהסתלק אליהו השמימה היה העולם משתומם מהנבואה (היינו שהיה עומד להסתלק קדושת אליהו מן העולם, אס לא היה משפיע זמא לאמרי), אם לא שאלישע מלא מקומו, ועם כל זאת רצה הוא יתברך, כי ביום נסיעתו מן העולם יפקד צבא הנביאים הנשארים..."

טו לשון הגמ' "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיוכוס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם, ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה". לשון המדרש "רבי חנניא בן חכנאי ור' שמעון בן יוחאי הלכו ללמוד תורה אצל רבי עקיבא בבני ברק, שהו שם י"ג שנה..."

טז ראה רש"י שם שפירש "שנו מדותי - למדו תורתני". וא"כ צריך לבאר מדוע נקט זאת בלשון 'מדותי', וע"כ מפרש רבינו שהכוונה ל'שורש' לימודי ר' עקיבא (שהיא המדה - הכלי הממוקם אס המורה). והיינו דאף רבי שמעון קיבל מרבו, את 'שורש תורה שבעל פה'. זאת ועוד, הלשון 'תרומה מתרומות', מפרש רש"י"ל - 'ברירה אחר ברירה' (ונמנה"א מפרש מעין 'תרומה מעשר' - תרומה מתרומה). והיינו שר' שמעון קיבל מר"ע את תמצית שבתמצית מתורת ר"ע. (ואס ר"ע נמשך כ'שורש' תושבע"פ, הרי לפי משנן זה, רש"י הוא ה'תמצית' של השורש...).

ובזה מבואר, שכיון שרשב"י היה שורש תושבע"פ. א"כ בהסתלקותו, שאז השפיע תורתו ביתר שאת, הושפע משורש תושבע"פ לכל ישראל. וזהו השמחה ביום זה.

יז כעת מבאר רבינו ענין נוסף, (לא רק בגלל ההתלקות רש"י) שביום ל"ג בעומר מושפע משורש תורה שבע"פ.

יח זה לשון שער הכוונות "עוד יש כונה אחרת בענין ספירת העומר. צריך שתכוין להשפיע מן המ"ט יומין דכורין אל מ"ט יומין נוקבין ... צריך להשפיע ממועלה למטה מחסד עד מלכות ... ולכן בשבוע הא' יכוין להשפיע מחסד שבזכר אל חסד נוקבא, עד שבוע הז' יכוין להשפיע מן בחינת המלכות שבזכר ... אל המלכות שבנוקבא. גם יכוין דרך פרט בז' ימי השבוע, כי בשבוע א' שהוא כנגד החסד יכוין בליל ראשון להשפיע מחסד שבחסד הזכר אל חסד שבחסד הנוקבא. בליל שני מגבורת החסד שבזכר אל גבורה שבחסד הנוקבא ... ועל דרך זה בשבוע השני, בשבעת הימים שבה, כולם הם מבחינת הגבורה

שער ספיה"ע פ"ה). דהוד הוא מדת אהרן הכהן. דשבעה רועים נגד שבע מדות [כמו שחשב בזוהר חדש^י (מולדות מד:)]. והוא היה גם כן שורש תורה שבעל פה. דמשה רבינו ע"ה היה שורש תורה שבכתב, ואהרן שורש תורה שבעל פה^י. כמו שנאמר (מלאכי ג, ז) 'כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו'. וכמו שנאמר (שמות ד, טו) 'והוא יהיה לך לפה^י (ע"פ רע"א מהימנא לו כו:).

וספירת 'הוד שבהוד', הוא שורש תורה שבעל פה^י. כמו תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא.

יוביום הסתלקותו נקרא 'הילולא דרבי שמעון בן יוחאי', דכל ישראל שבדורו קיבלו ונקבע בלבם אז הדברי תורה שלו. כמו שאמרו במדרש בזמן שבעליהם נאספין מהם.

פסח שני - תורה שבע"פ

ובי"ד באייר, פסח שני, מתחילת ספירת הוד. דאיתא בזוה"ק^י (רע"א מהימנא

❁ ❁ ❁ מקורות וביאורים ❁ ❁ ❁

שבזכר לגבורה שבנקבה, וגם גבורה זו נחלקת לו' בחינות, לו' ימי השבוע. ... ועל דרך זה בכל הז' שבועות". ולפי חשבון זה, שבוע א' חסד, שבוע ב' גבורה, שבוע ג' תפארת, שבוע ד' נצח, ושבוע ה' הוד. והיום החמישי שבשבוע החמישי (שהוא ל"ג בעומר), הוא 'הוד שבהוד'.

יט לשון הזוה"ח "ת"ח שבעה יומין עילאין ברא קב"ה בעלמא ועלייהו שתיל ובני עלמין ... ולקביל אינון שבעה יומין עילאין ברא בארעא שבעה זכאי קשוט, לקיימא לון ולאנהרא לון כל חד וחד לקביל יומיה, ושתיל להו כל חד וחד בדרא דאתחזי ליה, ואינון אבהן דעלמא אברהם יצחק ויעקב ויוסף ומשה ואהרן ודוד ... וכל חד וחד מאבהן ידע ליה לקב"ה מגו אספקלריא דיליה. אברהם ידע ליה מגו חסד ... יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה ... יעקב ידע ליה מגו דרגא דתפארת ... יוסף ידע ליה לקב"ה מגו ההיא אספקלריא דאקרי כל ... ואיקרי יסוד עולם. משה ואהרן אינון תרין כרובין ... דלעילא, אינון נצח והוד ... אתא דוד דאיהו שביעאה דאבהן, אחיד בה בהאי בת שבע דאיהי ממלכה ...".

כ כלומר בדדרך כלל מיוחס ענין תורה שבעל פה ל'הוד', כמובא בזוה"ח (ס"ט מה). "ת"ח כל אינון אבהן עילאין דאחידן לעילא רמיון כללו בתורה שבכתב, תורת ה'. ודוד דאיהו אחיד בברייתא דאיהי תורה שבעל פה...". והוא מידת 'מלכות'. וכמובא ב פתח אליהו^י (הקדמת תיקוני זכר יו). "מלכות - פה, תורה שבעל פה קרינן לה". וזה שמדגיש רבינו "גם כן שורש תורה שבע"פ". שאף לגבי אהרן מצינו ענין זה...

כא ראה מדרש (שיר השירים רבה א, י) "נאו לחייך - מה לחיים הללו לא נבראו אלא לדיבור, כך משה ואהרן לא נבראו אלא לדיבור, 'בתורים', בשתי תורות שבכתב ובעל פה". [וראה גם קדושת לוי (משפטים ע"פ ויראנו את אלוקי ישראל) "וכבר בארנו שמשה רבינו הוא נגד תורה שבכתב ואהרן הוא נגד תורה שבעל פה"].

ורבינו (ר"א מנחם ג, ועוד) מבאר הענין. דמשה ואהרן, הם כנגד 'נצח והוד' (כ"ל בהערות). ו'נצח' היינו 'ימין', ו'הוד' הוא 'שמאל'. [ראה תיקוני זוהר ג ע"ג]. "דנצח אתקשר בימינא הכי הוד אתקשר בשמאלא". זוה"ק (נחלשית טו:). "נצח שוקא ימינא ... הוד שוקא שמאלא". (ויחי כ"א). "בירכא ימינא נצח ... בירכא שמאלא הוד. ועוד רבים]. ותורה שבכתב הוא בימין, ותורה שבע"פ הוא בשמאל. [ראה תיקוני זוהר יט, לז:]. "אורייתא דבכתב דאיהי לימינא ... אורייתא דבעל פה דאיהי לשמאלא. רע"א מהימנא (משפטים קט:). "ורשימין בתורה שבכתב דאתיהיבת מימינא, ובתורה שבעל פה דאתיהיבת משמאלא". ועוד רבים] וא"כ משה, שהוא 'נצח', מימינא, הוא שורש תורה שבכתב. ואהרן, שהוא 'הוד', משמאלא, שורש תורה שבע"פ.

כב לשון הזוה"ק "בגוונא דאתמר באהרן 'הוא יהיה לך לפה' ... דאיהי אורייתא דבעל פה". ומפרש רבינו (מנחם יג, ועוד) "כח אהרן שהוא שורש תורה שבעל פה כמו שנאמר 'והיה הוא יהיה לך לפה'. שמשה רבינו הוריד התורה שבכתב חמישה חומשי תורה ... ואהרן לפה, שהוא שורש תורה שבעל פה".

כג כלומר דאם 'הוד', הוא כנגד אהרן שהוא תורה שבע"פ, הרי 'הוד שבהוד', הוא השורש והתמצית של תושבע"פ. וכעין 'תרומה מתרומות' (שנחלק לליל בהערות), שהוא תמצית ושורש הענין.

כד מסדר הדברים נראה שקטע זה שייך לעיל (סוף אות ט), והובא כאן אגב גררא.

כה כן הוא לפי החשבון (הנ"ל בהערות מנחם ה'א' ו'ב'), שהשבוע החמישי של ספירת העומר, שהוא כנגד ספירת הוד, מתחיל בי"ד אייר, שהוא יום הקרבת פסח שני. ולפי דברי רבינו, שענין 'הוד', הוא מידתו של אהרן תורה שבע"פ, יבאר רבינו דפסח שני, שהוא הפותח שבוע ד'הוד' ג"כ ענינו תורה שבע"פ.

זהעלומן קענ:) "פסח ראשון מימינא פסח שני משמאלא וכו'", "ובימינא דתמן תורה שבכתב וכו'".

ואחר כך בל"ג בעומר, שהוא הוד שבהוד, הוא שורש מדת אהרן, שהוא 'אוהב את הבריות ומקרבת לתורה' (אבות א, יב).

רבי עקיבא השיג בתר - עולם המחשבה

רבי עקיבא השיג בחינת 'כתרי

[ד] וברבי עקיבא שהיה שורש תורה שבעל פה, שהיה דורש כתרי אותיות [כדאיתא מנחות' (כט:)]. ואיתא במדרש' (צמדנר רנה, יט, ו; תנחומא סוקט ט) "דברים שלא

❁ ❁ ❁ מקורות וביאורים ❁ ❁ ❁

בי לשון הוזה"ק "פקודא למעבד פסח שני ... פקודא דא שחיתת הפסח בזמנו, ואבתריה. פסח ראשון, ופסח שני. ... פסח ראשון מימינא, דתמן חכמה. פסח שני משמאלא, דתמן בינה. (ומגד שמאל - הוא 'גבורה', 'אש'), ובגין דגבורה מתעברין כל אשין נוכראין דאינון בקש ותבן לגבי אש דגבורה ... ובימינא, דתמן תורה שבכתב ... דאיהי מים ... אינון דמשתדלין באורייתא דבכתב, ובאורייתא דבעל פה, דאינון אש ומים ...".

הרי דפסח שני, שהוא 'משמאלא' - אש, הוא כנגד 'תורה שבעל פה' - שאף היא משמאלא (כגל זהערה קודמת) - אש. ולכן פסח שני פותח את השבוע של 'הוד' - שהיא מידתו של אהרן, תושבע"פ.

בי כלומר, דאם פסח שני, שהוא בפתיחת שבוע ד'הוד' הוא כנגד תושבע"פ, הרי בל"ג בעומר, שהוא 'הוד שבהוד', הוא השורש והתמצית של תושבע"פ, וכנ"ל.

כח רבינו מרמז כאן, כיצד הוא מידתו של אהרן להשפיע את התורה (אשר נגין ק' אמרנו שהוא 'שורש תורה שבע"פ' - 'שפמי סגן ישמרו דעת תורה יקשו מפי'ו). ובמקור'א בספריו מבאר יותר, ע"פ דברי הוזה"ק (מאורע ג): "מה בין משה לאהרן ... משה שושבינא דמלכא, אהרן שושבינא דמטרוניתא" (משה שושבין המלך - הקדיש, אהרן שושבין המלכה - נכנסת ישראל. [והיינו משה מקרב את הקדיש לישראל, ואהרן מקרב ישראל לאליהם שבעמיהם]). ומפרש רבינו (מאג ט, ועוד) "דמשה רבינו בחינתו שהוריד התורה מן השמים, ואהרן בחינתו להכניס דברי תורה בלב ישראל כמו שאמרו ומקרבת לתורה" (היינו שמקרב את ישראל למורה). וראה גם (קרב ה', ועוד) "אהרן שהיה ... אוהב את הבריות ומקרבת לתורה והיינו שכוחו להכניס הדברי תורה בלב ישראל, שהוא עיקר תורה שבעל פה". וראה גם (סוף מאמר לריח) "משה רבינו ע"ה הוא שורש האור תורה. ... ושיהיה נקבע בלב הוא על ידי אהרן, שושבינא דמטרוניתא, שמקרבת לתורה".

כט רבינו מבאר פעמים רבות בספריו (ראה בפרי ז'יק לטעם א, [מהדורינו אום ה-1], ועוד מקומות רבים), את גודל מעלת 'תורה שבעל פה', שהיא מ'טל דעתיקא' [היינו 'טל' ה'יורד מ'עתיקא' - שהוא 'כתר עליון']. (ואף שמורה שבע"פ הוא 'מלכות' [כמונא צ'פחא אליהו, >הקדמת תיקוני זוה"ר, <מלכות - פה, תורה שבעל פה קרין לה], מי"מ שורשה היא צנח. והיא נעלית יותר ממורה שבע"פ, שהיא מחכמה ונינה >ראה זוה"ר יתרו פה<). וזהו שבא רבינו לפרש גם כאן, ענין השגת רבי עקיבא, שהוא שורש תורה שבעל פה וכנ"ל, שהשיג מדריגת 'כתר', דבר שאפילו משה רבינו לא השיג, וכדלקמן.

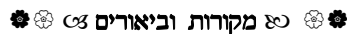
ל לשון הגמ' (ונוגע גם להמשך דברי רבינו) "אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו, רבש"ע, מי מעכב על ידך [ומה שכתב, שאלה ז'יק לטעם עוד עליהם כתיב' - רש"י]. אמר לו, אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו, רבש"ע, הראהו לי, אמר לו, חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו. כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו, רבי, מנין לך, אמר להן הלכה למשה מסיני, נתיישבה דעתו. חזר ובא לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לפניו, רבוננו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי. אמר לו, שתוק, כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו, רבוננו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו. אמר לו חזור לאחורך. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין. אמר לפניו, רבש"ע, זו תורה וזו שכרה? א"ל שתוק, כך עלה במחשבה לפני". (וראה למהר"ל בתפארת ישראל פרק טג, שביאר כל סוגיא זו, באופן נפלא לפי דרכו, עיי"ש).

לא לשון המדרש "והיה ביום ההוא ... דברים המכוסין מכם בעולם הזה עתידים להיות צופים לעולם הבא ... וכתוב (ישעיה מג, טז) "אלה הדברים עשיתים" ... 'אעשה' אין כתיב כאן אלא 'עשיתים', שכבר עשיתי לרבי עקיבא וחביריו. דברים שלא נגלו למשה נגלו לר' עקיבא וחביריו. וכל יקר ראתה עינו, זה רבי עקיבא וחביריו".

וביאור הענין (כפד השיג רע יוסף ממרעה) בסודם של דברים (שער הגנולים הקדמה לה), [ויעיל להנחת דברי רבינו בהמשך]. "וזהו הטעם מ"ש ז"ל במדרש רבה ... 'וכל יקר ראתה עינו, זה ר' עקיבא, דברים שלא נגלו למשה, נגלו לר' עקיבא' ... והטעם הוא, לפי שהיה ר' עקיבא יכול להשיג יותר ממשה ... כי הוא מן קין, ומשה מן הבל. גם זהו מה שאמרו שבשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות, א"ל מי מעכב על ידך, א"ל צדיק אחד עתיד לעמוד, ועקיבא בן יוסף שמו וכו'. והענין הוא, כי מי שהוא משרש הבל, אין בו יכולת להשיג רק עד כתרי אותיות, שהם התגין, ולא יותר. וז"ש שמצאו שהיה קושר קשרים לאותיות. אבל מי שהוא משרש קין מבחינתו השנית כנ"ל, יש בו יכולת להשיג אפילו עד הטעמים, או יותר למעלה

נגלו למשה'י, נגלו לרבי עקיבא וחביריו'י, 'וכל יקר ראתה עינו' (איז כח, י) – זה רבי עקיבא וחביריו'. והיינו 'כתר', דדרשו בגמרא'י (מגילה טז:) "'יקר' – אלו תפילין שבראש", שהם'י למעלה כמו כתר.

רבי עקיבא, יעלה במחשבה, והיה כמשיח בן יוסף
ולא'י יכלו לקבוע יום הלולא ביום פטירת רבי עקיבא מפני שנהרג'י.
ועל זה אמרו'י (מנחות כט:) 'כך עלה במחשבה לפני', דהיינו שהיה משורש

ג"כ. האמנם אח"כ מרע"ה השיג הכל ע"י מעשיו העצומים.

לב אודות משה רבינו מובא בספרי המקובלים, שלא השיג ב'כתר עליון' [ע"פ הגמ' (ריה טא; נדרס לה). שלא השיג משה רבינו עד סוף חמישים שערי בינה]. ראה ברבינו בחיי (פסל ג, יג) "כי משה ע"ה השיג שבע ספירות ... וכאשר בקש 'הראני נא את כבודך', למעלה מן השבעה בקש, שהוא פני האצילות, ולא נתן לו. וזהו שכתוב 'לא תוכל לראות את פני', וכן דעת הרמב"ן ז"ל בקבלתו. וראה של"ה (שנוט, מורה אור, קנה נהגה) "אפילו משה רבינו ע"ה שהגיע בשערי בינה, לא השיג שער החמשים, שזה השער הוא משתווה עם היר"ד של חכמה, וביור"ד של חכמה נרמז קוצה, שהוא שורש החכמה, דהיינו סוד כתר תורה הקדומה". וביתר אריכות ראה במאור ושמש (פסל ד-ה ועמם) "זה ידוע, שלא השיג משה השער החמשים, על כן ביקש ... להשיג השער החמשים, שהשער החמשים שבבינה דבוק בחכמה ... על כן ביקש להשיג מעט מן החכמה... אבל הקדוש ברוך הוא לא הודה לו על זה, שלא ישיג השער החמשים מהאי טעמא גופא, כי חכמה ובינה הן תרין ריעין דלא מתפרשין, אם כן השער החמשים דבוק תמיד בחכמה, וכשישיג השער החמשים - ישיג גם כן בחכמה, וזהו אי אפשר כי חכמה דבוקה בכתר, ושם אי אפשר לשום בריה שבעולם להשיג, כי הכתר דבוק באין סוף ב"ה וברוך שמו, אשר אי אפשר להשיג לשום שכל שום בריה...". וראה שערי אורה (השער החמשי, הספירה השמינית) "אבל הכתר העליון, הנקרא אין סוף ... איננו מושג לא לשר ולא למלאך ולא לנביא בעולם, כי אפילו משה רבינו עליו השלום אדון כל הנביאים לא ... נכנס מן הבינה ולפנים ואפילו לסוף כל שערי בינה לא הגיע, כל שכן לפנים. שהרי אמרו ז"ל חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולן נתנו למשה חוץ מאחד. דאם כן התבונן כי אפילו משה רבינו עליו השלום לא נכנס מן הבינה ולפנים, ואין מי שיגיע לעין הכתר העליון הנקרא אין סוף. ולפי שאין בנו כוח להשיגו".

[ואגב נוסף ונציין, את המובא בספרי המקובלים, שבשעת הסתלקותו, זכה משה רבינו לשער הג' (צנינה). (ראה ליקוטי מורה ואמתקן, ... וקודם שנטא ישראל היה משה נחלת השלימות, והיה משיג שער ה' של י' שערי צינה, הגדול מכולם, וכשנטא ישראל נעלם ממנו ... ולהיות שכונת משה היה לטובה, לא מנע השיי הטוב ונעת אסירת רוח, ועל משה מערכות מואז אל הר נבו, ונכנס ה' צמנו, ונעשה נשמה וידוע כי הנשמה היא צינה]. **ולאחר הסתלקותו זכה ל'חכמה'.** (ראה מגלה עמוקות ואמתקן אופן יב' י'לה משה להשיג צוה העולם ... סוד חכמה צינה, ... ועמה התפלל 'אעברה יא', שיגלה לו הקב"ה י' שערי צינה ואל"ף שהוא החכמה ... השיג לו הקב"ה רב לך, די לך ההשגה שגילה לך הקב"ה שער החמשים קודם מותך, ... אבל אחר מותו 'מוסף רוחם יגועין' [מהללס קד, כט], גילה הקב"ה למשה גם כן ל"ב נחיות חכמה, ... ומתי גילה לו ל"ב נחיות חכמה, ... כשמת, וגדולים לדיקס נחיתתן יותר מנחיתתן [חולין ז'...]).

לג ראה בספר הליקוטים (עקב פ"ח) "... נראה מכאן, כי התורה באותיותיה היתה במחשבה, במקום שאין העין שולט שם, זולתי ר' עקיבא ע"ה, שעלה במחשבה, והיה קושר כתרים לאותיות והיה דורשן". [ענין 'עלה במחשבה', היינו 'כתר' (א) המגלות הממשנה-לעין העליון, ציחמה]. כמובא בתיקוני זוהר (פט, קב). "ישראל עלה במחשבה, בכתר עליון, דאיהו מחשבה סתימא". ובמערכות האלוקות (פ"ד) "הספירה הראשונה נקראת 'כתר עליון', אין' ... ונקראת כן לגדל מעלתה. 'מחשבה', עליה אמרו רז"ל 'כך עלה במחשבה'. שערי אורה (שער השמיני, הספירה השמינית) "דע כי סוד מה שאמר 'עלה במחשבה' כלומר שהמחשבה העליונה, הנקראת 'רצון' באין גבול, והיא ספירה שנייה (=חכמה), ... והיא נאחזת ב'כתר עליון' תמיד". [ראה של"ה הק' (מולדות, מורה אור, ה)]. (אמנם יצוין למשיכ צפרדס רמונים [שערי צ"ג], שפעמים 'מחשבה' הכוונה לצינה, ופעמים ל'מלכות'. עיי"ש ואכ"מ).

לד לשון הגמ' "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר (אסתר ט, טז), אמר רב יהודה, ... 'ויקר' - אלו תפלין, וכן הוא אומר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' ותניא, רבי אליעזר הגדול אומר, אלו תפלין שבראש".

לה ענין זה ש'תפילין' הם כ'כתר' על הראש מובא באחרונים, כגון במהרש"א בכמה מקומות (יומא עב: ד"ה שלש זרים. וכן קידושין סו, ד"ה מעשה צינא. ע"ז מד. ד"ה בשכר מנחות לה: ד"ה קשר). ועוד. והכוונה כאן ד'תפילין' מרמז לספירת כתר, כמובא ב'פתח אליהו' (הקדמת תיקוני זוהר, ח). **'כתר עליון' - איהו כתר מלכות ... ואיהו קרקפתא דתפלי'.**

לו רבינו חזון כאן לטעם הראשון בהשמחה בל"ג בעומר, שאז נסתלק רשב"י, שהיו מדותיו ממידת ר"ע שהיה שורש תושבע"פ וכו'. ולכאורה ענין זה שייך יותר בפטירת ר"ע עצמו, שהיה שורש תושבע"פ, והשיג עד למעלה למעלה, וכנ"ל. ועיי"כ מבאר רבינו, שא"א לקבוע שמחה בפטירתו מפני שנהרג. [וממשיך בסודם של דברים, ענין הריגת ר"ע].

לז ועל התנאים, הרוגי מלכות, קבעו תענית במיתתם, (כפי שהביא רבינו לעיל אות א ע"פ מגילת תענית וא"ר תקפ). וכמובא שם שקבעו תענית בה' בתשרי, שנתפס ר"ע למלכות. [ואגב יצוין לשו"ת שם אריה, (פ"א יד, הו"ל דהעיוט), המבאר מהו השמחה היתירה על קברו של רשב"י ביום פטירתו. מפני שניצל מהמלכות, וזכה לקבורה, עיי"ש].

לח לשון הגמ' אודות הריגת ר"ע, הובא בהערות לעיל.

מחשבה^{לפ}. והיה נקרא 'עקיבא בן יוסף' (יצמות טו. ועוד), שהיה כמו 'משיח בן יוסף'^פ, דאיתא בגמרא^מ (סוה נג.) שיהרג^ב. ומן הסתם^ב היה נצרך להיות כן לטובת ישראל, וכן היה נצרך ברבי עקיבא. ולכן קבעו ההלולא ביום פטירת רבי שמעון בן יוחאי, שהיה בו תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא.

❁ ❁ ❁ מקורות וביאורים ❁ ❁ ❁

לט ראה בהערות לעיל, ש'עלה במחשבה' היינו 'כתר' ו'חכמה'. ראה בזה"ק (נראה ט:): "רבי עקיבא דעאל במוחא ...". [וראה גם לרח"ו (ספר הליקוט שמו פ"ג) "לפי שר' עקיבא בסוד הפנים של חכמה, 'יש', שהם בחכמה, אמר הקב"ה 'כך עלה במחשבה', כלומר ע"י ההריגה אח"כ הגיע לזאת המדרגה". וראה גם אמרי פנחס (דפו"ח זין פסח לעגות סי' נד). והובא בבני יששכר (ניסן יג, ט) "הנה ר' עקיבא שורש נשמתו בחכמה, נאמר עליו למשה 'שתוק כך עלה במחשבה'"].

וענין היותו מעולם ה'מחשבה' להריגתו, מבאר בשל"ה הק' (נראה טוה אור ט. ונעקבותיו דרכו רכס) "ובזה יתבאר מאמרם ז"ל (נראה טוה יג, טו) מתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתוף הקדוש ברוך הוא מדת הדין במדת הרחמים כו'. ... דעו כי מה שעלה במחשבה, מחשבתו קיימת. ... ועל כן בני עליה הזוכים למדרגות עליות הנשמות לפני ולפנים, בסוד התורה הקדומה, בסוד ישראל עלו במחשבה, ואלו הם בני עליה אשר שורש נשמתם בסוד המחשבה העליונה, הם מדוקדקים בקו הדין ביותר ... ואצלם נשאר בחינת 'עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין', כי הם עולים שם ... וכן השיב הקדוש ברוך הוא על רבי עקיבא שנידון במדת הדין הקשה, ואמר הקדוש ברוך הוא 'שתוק כך עלה במחשבה' ... היא תשובה נכונה מהשם יתברך אשר גילה סוד הענין. ואמר הקדוש ברוך הוא שתוק, כי זה העונש לו לרוב מעלתו, כי מדרגתו הוא שעלה במחשבה כך היא רוממות נשמתו, על כן נידון במדת הדין, אף על חטא קל שעשה נידון כאיש אחר על חמור שבחמורות".

ובסודם של דברים (בשער הגלגלים הקדמה למ, ע"פ המזכר בהערות לעיל שר"ע היה שורש נשמו מ'קין') "כאשר חטא קין, היו אז כל הנצוצות של זה השרש, כלם כלולים בו, ... לפי שעון קין היתה במחשבה העליונה, כנוכח בתקונין. והנה ר' עקיבא מקומו ... ואח"כ ע"י שנהרג ר' עקיבא, נתעלה ועלה ער המחשבה העליונה. וכמ"ש הקב"ה למשה 'כך עלה במחשבה', כדי לתקן מה שפגם." (וראה עוד בשער מאמרי ח"ל מס' שבת ד"ה מחזור עתה לר"ע).

מ ענין היות רבי עקיבא בן יוסף - נשמת משיח בן יוסף, מוזכר רבות בכתבי הרמח"ל. כגון על נביאים (יחזקאל) על הפסוק 'הבן יקיר לי אפרים' "... וחז"ל אמרו, 'וכל יקר ראתה עיני זה ר' עקיבא בן יוסף'. וסוד הענין הוא, כי ר' עקיבא התחיל לגלות פנימיות התורה, וזה הוא ה'יקר', ומשיח בן יוסף צריך שישלים". וביתר ביאור (מאמר קנאת ה' נאמא עמ' 31, אודות עשרה הרוגי מלכות) "והעיקר בעשרה עצמם הוא רבי עקיבא בן יוסף, שהוא בחינת משיח בן יוסף עצמו". וכן בתיקונים חדשים (תיקון יד) "ורא בעקיבא בן יוסף, בן יוסף ממש. ובהאי נטל איהו לאפקא לבתר מרזא דיליה משיח בן יוסף". [וראה גם אמרי נועם (וימי ד"ה אי האספו) "ועקיבא בן יוסף הוא משיח בן יוסף כידוע". וגם בנו בעטרת ישועה (שנועות, ד"ה סוד המקור נעלם) "נראה כי עצרת בסוד רבי עקיבא, אשר הוא משיח בן יוסף, בסוד עקיבא בן יוסף כנודע". וכן בשארית ישראל (להר"ק ר' ישראל דוב מוילניק, שער המקשרות דרוש ז' ד"ה והנה הטעם) "כי רבי עקיבא הוא בן יוסף, פירוש שנשמתו היא בחינת יוסף הצדיק, הוא בחינת משיח בן יוסף..."].

מא לשון הגמ' "וספדה הארץ משפחות משפחות הא הספידא מאי עבדיתה? פליגי בה רבי דוסא ורבנן. חד אמר, על משיח בן יוסף שנהרג (נמלחמת גוג ומגוג - רש"י)...".

מב ומן הראוי לצייין לדברי האגרא דפרקא (אור שני), אשר מדבריו עולה ענין הריגת 'משיח בן יוסף', משום שהוא מעולם המחשבה (והספר הגלגלים נהיגה ר"ע). וז"ל "תרין משיחין הן, מיהודה ומאפרים (וזה"ק סיג רע"א), להיות אותן הב' שבטים נגד 'ניסן' ו'תשרי', על פי סדר הדגלים כנודע, ובאותן הב' חדשים היה סדר הבריאה, תשרי במחשבה וניסן במעשה כנודע מפלוגתת רבי אליעזר ורבי יהושע (ר"ה ס). וע"י חודיה כמאן מלניק, וספדי"כ ענין ר"ה דרוש א', וספדי"כ שער ר"ה פ"ד). ע"כ יוקדם משיח בן אפרים, דהמחשבה קודמת למעשה. וע"כ נעשה הדין במשיח בן אפרים, כי המחשבה בתשרי, כי עלה במחשבה לברוא במדת הדין".

מג רבינו לא גילה לנו, מהו התיקון לטובת ישראל שנעשה בהריגת משיח בן יוסף, והקשר להריגת רבי עקיבא. ובספד"ק מובאים כמה וכמה ענינים בהריגת משיח בן יוסף. ואף רבינו בספריו מביא כמה רמזים על כך. ונעתיק כאן רעיון אחד שכתב רבינו (וישג, י) אשר יתכן שניתן לקשר זאת לכאן. "כי מדת משיח בן יוסף הוא בחינת צדיק להיות נזהר בכל מעשיו בלא שגיאה ומכשול. ובאמת אין בזה קיום להכלל ישראל ולכן יהיה נהרג ... בסבת הכלל, שאין יכולים לעמוד על פי בחינתו". (ולפי המבאר עד הנה בהערות הקודמות. הכוונה, שמשיח בן יוסף הוא מ'עולם המחשבה', הם הצדיקים אשר יכולים לעמוד במחשבת הנביאה לקיים העולם נמידת הדין. ולכן יהיה נהרג, שבו יהיה קיום לכלל ישראל, שאין יכולים לעמוד במחשבה נעלה זו, וצדיקים למשיח בן יוסף שהוא בחינת 'על תשובה', לשלם בהנהגת הנביאה גם 'מידת הרחמים'. וענין זה ממש שייך לומר על רבי עקיבא, אשר כו"ל אף הוא היה מבחינת עולם המחשבה, בהנהגת העולם נמידת הדין...).

נשמת רשב"י משורש תושבע"פ, הנשפע בל"ג בעומר

רשב"י נולד בל"ג בעומר

[ה] ומנ"י הסתם נולד רבי שמעון בן יוחאי גם כן ביום זה^א. כמו שהוכיחו בגמרא^ב (קידושין לט). "ומנין שבז' באדר נולד משה וכו', שהקב"ה יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום וכו'". ולכן ביום זה^ב ירדה נפש זה, שהיה שורש תורה שבעל פה. ולכן איתא בירושלמי^ג (פאה"ק פ"א ה"ג) דאמר לו רבי עקיבא לרבי שמעון בן יוחאי, "דייך שאני ובוראך מכירין כוחך". שלא היה שום אדם מכיר כוחו^ד, רק הקדוש ברוך הוא, ורבי עקיבא שהיה שורש תורה שבעל פה.

בכל שנה יכול כל אדם לזכות להשפעות תושבע"פ שביום זה

ובכל שנה^ה כשבא יום זה, יכול כל אדם לזכות לפי כוחו, להשיג קביעת הדברי תורה שירד ביום זה בתורה שבעל פה. ולכן קבעוהו למועד^ו.

❁ ❁ ❁ מקורות וביאורים ❁ ❁ ❁

מד רבינו בא להוסיף, שמה שרשב"י הוא משורש תורה שבע"פ, אינו רק בגלל שהיה תלמידו של ר' עקיבא, ומידותיו תרומיות מתרומת מידותיו, כנ"ל. שהרי לא מצאנו ענין זה אודות שאר תלמידיו ר"ע, ושאר התנאים תלמידי תלמידיו. (נמק"ד נספרי רבינו מייחס ענין זה גם לר' מאיר, שכתב משנה אליה, אבל לא לשאר תלמידי ר"ע). וע"כ מבאר רבינו ששורש נשמתו של רשב"י מעיקרא, היה משורש תושבע"פ. ולכן נולד ביום זה, שהוא מסוגל להשפעת תושבע"פ וכו'.

מה ראה בני יששכר (פ"ה, ג, ט) "הנה יום הזה ל"ג בעומר יומא דהילולא דרבי שמעון בן יוחאי, בו ביום עלה לשמי מרומים, ומסתמא ביום זה נולד גם כן כי הקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום (כ"ה פ"ה), הנה בו ביום שמתחיל האור כי טוב להאיר מן התורה, היינו טוב"י ימים קודם מתן תורה, בו ביום נתגלית הנשמה הקדושה בעולם אשר תגלה דרך אור כי טוב בתורה".

מ"ו לשון הגמ' "תניא אידך, בשבעה באדר מת משה, ובשבעה באדר נולד. מנין שבשבעה באדר מת ... ומנין שבשבעה באדר נולד משה, שנאמר (דברים ל"ג, ט) 'ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבא', שאין ת"ל היום, מה ת"ל היום? מלמד, שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש, שנאמר (שמות כג, טו) 'את מספר ימך אמלא'".

מ"ז שהוא מסוגל להשפעת תורה שבעל פה - שהוא 'הוד שבהוד' (כמ"ל פ"ה ג).

מח לשון הירושלמי "אמר ר' בא, בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה את תלמידיו, כגון רבי יוחנן בן זכאי מינה את רבי ליעזר ואת רבי יהושע, ורבי יהושע את רבי עקיבה, ורבי עקיבה את רבי מאיר ואת רבי שמעון. אמר, י"שב רבי מאיר תחילה, נתברכמו פני ר' שמעון, אמר לו רבי עקיבה, דייך שאני ובוראך מכירין כוחך".

מט דלכאורה מדוע המאמר שרק ר"ע והקב"ה מכירין במעלת רשב"י. ואם המדובר אודות תלמודו ומעשיו הטובים, מדוע שלא יכירו חבריו בזה. וע"כ מפרש רבינו שהכוונה על גודל מעלה שורש נשמתו של רשב"י - שהיתה מעולם המחשבה, שורש תורה שבעל פה. ובה לא הכירו בו חבריו, שלא היו שורשים מעולם זה, רק הקב"ה שנתן בו נשמתו (ושפי מדויק הלשון שנקט 'צולאך', ולא כל כנוי אחר להקדיש), ורבי עקיבא שהיה אף הוא משורש תושבע"פ.

י רבינו בא לאפוקי מדברי המערערים על השמחה בל"ג בעומר (הוצאו חלקם בהעניות צ"ח המאמר), ובטענתם שאף שבזוה"ק מובא שהיה אז 'הלולא דרשב"י', היינו שהיתה שמחה בעולמות העליונים כאשר הגיע אליהם נפש הצדיק, אבל אינו ענין לנו לשמוח בכל שנה ושנה. ולזה מפרש רבינו, שאינו כן, אלא הארת יום זה - שהוא השפעת תורה שבע"פ, חוזר ומתחדש בכל שנה ושנה במועד זה. ולכן ראוי לשמחה גדולה.

יא לשון המנהגים (כ"ה חילוק, מנהגי חודש פ"ה) אודות ל"ג בעומר "ועשו אותו היום - יום טוב". לשון מהרי"ל (מנהגים, ד"י הי"ט ע"ג פסח לשעבר) "עושים בל"ג בעומר יום שמחה". לשון הרמ"א (פ"ג, ט) "ומרבין בו קצת שמחה". (ואף שהם לא הוכיחו הטעם דהילולא דרשב"י, מ"מ נכונים דברי רבינו ד'קבעוהו למועד').